

ΕΙΣΑΓΩΓΗ**Βασικές κατευθύνσεις μιας νέας Βιομηχανικής Πολιτικής**

Η ελληνική βιομηχανία καλείται σήμερα να αναπτυχθεί μέσα σε ένα πλαίσιο συνθηκών που χαρακτηρίζεται από την έντονη διαρθρωτική κρίση της ελληνικής οικονομίας και τον συνεχώς αυξανόμενο ανταγωνισμό, αποτέλεσμα της εσωτερικής αγοράς και της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης. Οι περισσότεροι οικονομικοί δείκτες όπως βιομηχανική παραγωγή, επίπεδο απασχόλησης, επενδύσεις, παραγωγικότητα εργασίας, μέση απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, προστιθέμενη αξία, δείχνουν ότι το σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας βρίσκεται σε στασιμότητα, με κυρίαρχο πρόβλημα τη συστηματική μείωση της μέσης διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Η εμφάνιση νέων πόλων βιομηχανικής δραστηριότητας, η συνεχιζόμενη άμβλυνση των περιορισμών του εμπορίου με την υπογραφή της νέας συμφωνίας GATT, ενισχύει ακόμα περισσότερο την πίεση στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων.

Παράλληλα όμως με τη στασιμότητα και τη σημαντική καθυστέρηση διαρθρωτικής προσαρμογής που παρουσιάζει το σύνολο των βιομηχανικών επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού, αναπτύσσεται και ένα αντίρροπο ρεύμα σε μέρος της βιομηχανίας. Τα τελευταία χρόνια σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων, κυρίως μεγάλου και μεσαίου μεγέθους, ανταποκρίνεται με ταχύτητα στις απαιτήσεις του ανταγωνισμού, εκσυγχρονίζει την παραγωγική διαδικασία και τα προϊόντα, αναπροσανατολίζει τις δραστηριότητές του, βελτιώνει συνολικά την αποδοτικότητά του χρησιμοποιώντας τα κέρδη για περαιτέρω εκσυγχρονισμό. Διαμορφώνεται έτσι ένας ανταγωνιστικός δυϊσμός της ελληνικής μεταποίησης σε πολλούς κλάδους και σε διάφορα μεγέθη επιχειρήσεων.

Το συνολικό όμως πρόβλημα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας παραμένει και εντείνεται συνεχώς, αναζητώντας μακροχρόνιες και αποτελεσματικές λύσεις. Η σταθεροποίηση και η προσαρμογή είναι κάτι πολύ βαθύτερο από την αριθμητική συμπεριφορά των δεικτών, όπως ο πληθωρισμός ή η νομισματική επέκταση. Σε τελική ανάλυση το ζητούμενο είναι η προσαρμοστικότητα και η ευελιξία της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Το μοντέλο ανάπτυξης που πρέπει να ακολουθηθεί απαιτεί ποιοτικές αλλαγές στη λειτουργία της οικονομίας και όχι απλές ποσοτικές προσαρμογές.

Η Ελλάδα την τελευταία εικοσαετία δεν είχε συστηματική βιομηχανική πολιτική. Η κύρια έκφραση βιομηχανικής πολιτικής ήταν οι αναπτυξιακοί νόμοι. Τα βασικά χαρακτηριστικά

τους ήταν οι άμεσες επιδοτήσεις ως κύριος μοχλός παρέμβασης, και η χωροταξική διάρθρωση των παρεμβάσεων. Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής υπήρξαν ιδιαίτερα πενιχρά. Αντίθετα, οι έστω περιορισμένες "οριζόντιες παρεμβάσεις" που επιχειρήθηκαν στο χώρο της βιομηχανικής πολιτικής είχαν θετικά αποτελέσματα, δεν έτυχαν όμως αποτελεσματικής εφαρμογής.

Για την εξασφάλιση των συνθηκών μακροπρόθεσμης ανάπτυξης της Ελληνικής βιομηχανίας είναι αναγκαία η δημιουργία μιας νέας βιομηχανικής πολιτικής. Ο βασικός άξονας της πολιτικής αυτής θα πρέπει να είναι η διατηρήσιμη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης σε αντίθεση με την πολιτική της συγκυριακής αντιμετώπισης των προβλημάτων με αποσπασματικά μέτρα που συχνά υιοθετήθηκε στο παρελθόν. Μόνο με την αντιμετώπιση των θεμελιωδών αδυναμιών της ελληνικής βιομηχανίας θα καταστεί δυνατή η δημιουργία αλληλοτροφοδοτούμενης σχέσης μεταξύ ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης με άμεσες θετικές συνέπειες για την απασχόληση και την οικονομία.

Προς αυτή την κατεύθυνση έχουμε προχωρήσει στη διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων μιας ολοκληρωμένης βιομηχανικής πολιτικής με άξονα ένα αποτελεσματικό πλαίσιο άσκησης πολιτικής ανταγωνισμού που θα υποστηρίζεται από στοιχεία άλλων πολιτικών (κυρίως εμπορικής και τεχνολογικής) και θα εντάσσεται σε μια ευρύτερη μακροοικονομική πολιτική σταθεροποίησης και ανάπτυξης.

Είναι σαφές ότι ο τρόπος άσκησης και εφαρμογής της πολιτικής αυτής είναι καθοριστικές παράμετροι για την αποτελεσματικότητά της, ενώ βασικό στοιχείο της προσπάθειας για τη βελτίωση του επενδυτικού και βιομηχανικού κλίματος είναι η διαμόρφωση σαφών και εφαρμόσιμων κανόνων ανταγωνισμού καθώς και οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί για την τήρησή τους.

Ειδικότερα στην εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής, η ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής και ευέλικτης δημόσιας διοίκησης πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ένα από τα πλέον σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για τη βιομηχανία, στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός ευνοϊκού επιχειρησιακού περιβάλλοντος. Οι δομές της δημόσιας διοίκησης οφείλουν να εκσυγχρονίζονται με ρυθμούς υψηλότερους από εκείνους που απαιτούνται για διόρθωση των ατελειών της αγοράς και την προσαρμογή των επιχειρήσεων ώστε να λαμβάνουν υπόψη την διεθνοποίηση των αγορών και τη συνολικότητα των προβλημάτων των

επιχειρήσεων.

Οι βασικοί άξονες της πολιτικής αυτής επιδιώκουν τη διαμόρφωση ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας και ιδιαίτερα των ΜΜΕ, την ενίσχυση της συνολικής ανταγωνιστικότητας, την πρόγνωση και το σχεδιασμό της τεχνολογικής πολιτικής, την ανάπτυξη μηχανισμών διάχυσης και μεταφοράς τεχνολογίας την επιμόρφωση και εκπαίδευση καθώς και την διεύρυνση των διεθνών αγορών. Ένα μεγάλο μέρος των δράσεων αυτών έχει ενταχθεί στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης των διαρθρωτικών ταμείων για την περίοδο 1994-1999.

Ένα βασικό στοιχείο που πρέπει να διέπει τη βιομηχανική μας πολιτική αφορά την έννοια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και τις επιλογές που βασίζονται σ' αυτή. Θεωρούμε ότι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί πρώτα απ' όλα ευθύνη της κάθε επιχείρησης. Γίνεται όλο και περισσότερο σαφές ότι τα πλεονεκτήματα της κάθε επιχείρησης δεν έχουν στατικό χαρακτήρα αλλά διαμορφώνονται, σε σημαντικό βαθμό, σε συνάρτηση με τις διαχειριστικές, τεχνολογικές και επιχειρησιακές επιλογές τους. Ο ανταγωνισμός σήμερα δύσκολα θα μπορούσε να στηριχθεί μόνο σε κλασικούς συντελεστές παραγωγής όπως κεφάλαιο, εργασία, φυσικούς πόρους, κλπ. Το "συγκριτικό πλεονέκτημα" αντικαθίσταται όλο και περισσότερο από το "δομούμενο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα", το οποίο στηρίζεται στη γνώση, στην τεχνολογία, στην εξειδίκευση και υψηλού επιπέδου εργασία, καθώς επίσης και στην ισορροπημένη ανάπτυξη των τεχνικο-οικονομικών δικτύων που λειτουργούν σε μια χώρα.

Στη χώρα μας δεν έχει δοθεί μέχρι σήμερα η πρέπουσα σημασία στους προαναφερόμενους συντελεστές. Όμως γίνονται σημαντικές προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων, δημόσιων και ιδιωτικών, για συντονισμό των δραστηριοτήτων και ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας μεταξύ όλων των κόμβων των τεχνικο-οικονομικών δικτύων της χώρας. Η έρευνα, η τεχνολογία και η βιομηχανία αποτελούν μαζί με τους οργανισμούς της αγοράς και τους χρηματοπιστωτικούς και χρηματοδοτικούς οργανισμούς, τους κύριους κόμβους των τεχνικο-οικονομικών δικτύων της χώρας. Η πληρότητα των δικτύων με ταυτόχρονη ανάπτυξη μηχανισμών επικοινωνίας των κόμβων, οδηγεί στην προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων και την ικανότητα "παραγωγής" προστιθέμενης αξίας με προϊόντα και υπηρεσίες που θα διατίθενται στην παγκόσμια αγορά.

Η εναρμόνιση της πολιτικής και των στόχων στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογίας και της βιομηχανίας, με παράλληλη ανάπτυξη των μηχανισμών της αγοράς και του χρηματοπιστωτικού συστήματος αναμένεται να οδηγήσει σε βελτίωση της θέσης της χώρας στο διεθνή ανταγωνισμό. Η πολιτική μας δεν μπορεί κατά συνέπεια να έχει έντονα κλαδικό χαρακτήρα, αλλά να συνίσταται κυρίως από οριζόντια μέτρα και δράσεις που θα στηρίζουν τις προσπάθειες των επιχειρήσεων να αναπτύξουν τα δικά τους εσωτερικά συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Η βελτίωση των υφισταμένων υποδομών και η ανάπτυξη νέων και αξιόπιστων ειδικών υποδομών για τη βιομηχανία αποτελεί κύρια προτεραιότητα της πολιτικής μας. Η υπάρχουσα υποδομή μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, οι υπάρχουσες βιομηχανικές περιοχές, πρέπει να εξασφαλίζουν απρόσκοπτη λειτουργία των επιχειρήσεων. Σήμερα απέχουμε σημαντικά από το να έχουμε επιτύχει αυτήν την απρόσκοπτη λειτουργία. Εκτός από το γενικό πλαίσιο των βασικών υποδομών της χώρας, το οποίο θα βελτιωθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια με τα μεγάλα έργα, η βιομηχανία μας έχει ανάγκη από ειδικότερες υποδομές για την βελτίωση της ποιότητας προϊόντων και των παραγωγικών διαδικασιών, την αναβάθμιση των Βιομηχανικών Περιοχών (ΒΙΠΕ) και των Τεχνολογικών Πάρκων, τις υπηρεσίες για έρευνα και τεχνολογία τη διάχυση και μεταφορά της, την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσα από την εκπαίδευση και τα προγράμματα κατάρτισης των εργαζομένων, την ενίσχυση της προσπάθειας διείσδυσης σε ξένες αγορές, κλπ. Ειδικότερα, στην ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων της βιομηχανίας θα συμβάλλει η γρήγορη ενσωμάτωση και προσαρμογή προτύπων, η βελτίωση του συστήματος διασφάλισης ποιότητας και η δημιουργία υποδομής για την πιστοποίηση των προϊόντων.

Η ευρύτερη χρήση της έρευνας και της τεχνολογίας και η προώθηση της καινοτομίας, με όλες τις μορφές και σε όλα τα επίπεδα της παραγωγικής διαδικασίας αποτελούν απαραίτητες ενέργειες για την ανάπτυξη αν όχι την επιβίωση της ελληνικής βιομηχανίας. Με γνώμονα την νέα θεώρηση των πραγμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο και αφετηρία την υπάρχουσα κατάσταση στη χώρα μας, κύριο στόχο της πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογία αποτελεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού σχεδιάστηκαν δράσεις, οι οποίες να οδηγήσουν στην συμπλήρωση και ανάπτυξη των τεχνικο-οικονομικών δικτύων της χώρας, ώστε να είναι δυνατή η παραγωγή καινοτομιών, οι οποίες αποτελούν βασικό στοιχείο της

ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε :

- τη συνεργασία των ερευνητικών και παραγωγικών φορέων, μέσα από την εκτέλεση μεγάλων έργων σε τομείς υψηλού οικονομικού ενδιαφέροντος,
- την προώθηση της συμβατικής μεταφοράς τεχνολογίας από το εξωτερικό,
- την ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας των ελληνικών επιχειρήσεων με την ανάπτυξη δράσεων και δομών για μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του θέματος,
- την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας ελληνικών ερευνητικών και παραγωγικών φορέων με αντίστοιχους του εξωτερικού,
- τη δημιουργία μηχανισμών για τη βέλτιστη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας του δημόσιου τομέα,
- την οργάνωση και υλοποίηση της ουσιαστικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού με επιμόρφωση σε νέες τεχνολογίες και τεχνικές,
- την ενίσχυση και αναδιάρθρωση του υπάρχοντος ερευνητικού και τεχνολογικού ιστού, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και ανάγκες τομέων, στους οποίους η χώρα θα μπορούσε να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία, κλπ.

Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η ενίσχυση του ευνοϊκού κλίματος για επενδύσεις στη βιομηχανία και μάλιστα σε μακροπρόθεσμη βάση με την δραστική απλοποίηση του διοικητικού και φορολογικού περιβάλλοντος και τη διαμόρφωση ενός κατάλληλου θεσμικού πλαίσου με στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας για το σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας.

Σ' αυτό το πλαίσιο προωθούμε μια νέα ευέλικτη και απόλυτα διαφανή διαδικασία για την επιδότηση νέων μεγάλων ιδιωτικών επενδύσεων των οποίων η βιωσιμότητα θα αποδεικνύεται από εμπεριστατωμένη μελέτη σκοπιμότητας, ενώ παράλληλα, επιδοτείται η επιχείρηση για την υλοποίηση πολυετούς ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδίου, για τεχνολογικό εκσυγχρονισμό σε θέματα ποιότητας προϊόντων και παραγωγικών διαδικασιών, της καινοτομίας, της ευελιξίας μονάδων παραγωγής, κλπ.

Η δημιουργία φορέα παροχής συνολικών υπηρεσιών (one stop shop) ο οποίος θα αναλάβει την εξυπηρέτηση των δυνητικών εγχώριων και ξένων επενδυτών, από το στάδιο της ενημέρωσης έως το στάδιο υλοποίησης και πρώτης φάσης λειτουργίας ενός συγκεκριμένου επενδυτικού σχεδίου θα επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα κυρίως στην προσέλκυση και

αξιοποίηση των ξένων επενδυτικών κεφαλαίων.

Ενα δεύτερο σημαντικό στοιχείο της πολιτικής μας αφορά την προώθηση της συνεργασίας. Η οικονομική ανάπτυξη σήμερα στηρίζεται περισσότερο στη δημιουργία δικτύων για την κατανομή και εξειδίκευση των δραστηριοτήτων παραγωγής και διάθεσης ενός προϊόντος μεταξύ περισσότερων επιχειρηματικών μονάδων παρά στη δημιουργία ολοκληρωμένων κύκλων παραγωγής.

Οι χαμηλές επιδόσεις κυρίως των μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες αποτελούν τον κύριο κορμό της επιχειρηματικής δράσης στην Ελλάδα, τονίζουν συγχρόνως την ανάγκη στήριξης μιας πολιτικής που θα προωθεί ένα μοντέλο επιχείρησης με ευέλικτη εξειδίκευση, η οποία θα είναι λειτουργικά ενταγμένη σε δίκτυο που καλύπτει όλη την αλυσίδα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του κλάδου.

Η επιλογή αυτή που επιδιώκει στην ανάπτυξη λειτουργιών που προωθούν την αναπροσαρμογή της εξειδίκευσης των επιχειρήσεων πρέπει να στηριχθεί μέσα από τη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου στην ανεύρεση και εκμετάλλευση των αμοιβαίων ενδιαφερόντων. Αυτό σημαίνει ενίσχυση των κάθε μορφής των συνεργασιών κυρίως ανάμεσα στις μικρές και μεγάλες ιδίως επιχειρήσεις - μέσα από κοινοπραξίες, συνεταιρισμούς, συγχωνεύσεις, σταθερές υπεργολαβίες, δημιουργία μικτών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενισχυθεί η ανάπτυξη μιας ενεργούς πολιτικής, διμερών ή πολυμερών συνεργασιών, ιδίως με τις οικονομίες των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και κυρίως των Βαλκανικών χωρών. Πρέπει να ξαναγίνει η Ελλάδα κομβικό σημείο. Να έχει προσβάσεις στη Μέση Ανατολή και να αποτελεί πόλο σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η προώθηση των άυλων επενδύσεων αποτελεί έναν εξίσου σημαντικό στόχο προτεραιότητας για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής για τη στήριξη των επενδύσεων. Η επαγγελματική κατάρτιση, η οργανωτική ικανότητα, η πολιτική της "πλήρους" ποιότητας που θα εξασφαλίζει προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, η πρόσβαση στα αποτελέσματα της έρευνας στις σύγχρονες τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής και γενικότερα η γνώση πρέπει να ενταχθούν αποτελεσματικά στα στρατηγικά σχέδια των επιχειρήσεων.

Η ανάπτυξη σύγχρονων χρηματοδοτικών μηχανισμών πρέπει να αποτελέσει βασική

προϋπόθεση για την ανάπτυξη και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ. Το υψηλό κόστος χρήματος και η δυσκολία εξασφάλισης δανειακών κεφαλαίων ή άλλης μορφής χρηματοδότησης αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες τόσο για τη λειτουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και ιδίως στο ΜΜΕ, όσο και για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων προβλέπεται η ίδρυση Ταμείων Αμοιβαίων Εγγυήσεων, η ενίσχυση πιστωτικών συνεταιρισμών, η ίδρυση εταιριών επιχειρηματικού κεφαλαίου (venture capital) και κεφαλαίου σποράς (seed capital) που θα προωθήσει την επιχειρηματικότητα. Παράλληλα η επιδότηση επιτοκίου για τις ΜΜΕ θα μειώσει το κόστος χρήματος για τις ΜΜΕ.

Κώστας Σημίτης